

ESTRATÉXIA GALEGA DE EDUCACIÓN AMBIENTAL

Manolo Soto

ESTHER RODRÍGUEZ E MANUEL SOTO

A CONSELLERÍA DE MEIO AMBIENTE ESTÁ A ELABORAR DIVERSAS ESTRATÉXIAS RELACIONADAS CON TEMAS AMBIENTAIS (EDUCACIÓN AMBIENTAL, BIODIVERSIDADE, RESÍDUOS...). ESTES DOCUMENTOS, SEN VALOR NORMATIVO, TEÑEN POR FINALIDADE FIXAR OS OBXECTIVOS A ACADAR EN CADA EIDO E PROMOVER A PARTICIPACIÓN E O COMPROMISO DOS DIFERENTES AXENTES E SECTORES SOCIAIS IMPLICADOS.

De partida, a Consellería de MA rexeitou a participación de ADEGA nunha mesa de debate á que convidou numerosas entidades. Porén, ADEGA pudo presentar alegacións aos borradores da estratexia de EA, nunha primeira ocasión ao igual que calquera cidadán, e logo por formar parte do Consello Galego do MA. A Consellería tería en conta finalmente moitas das propostas concretas realizadas por ADEGA, que axudaron a mellorar o documento, xunto coas aportacións doutros colectivos, pero non así aquelas de maior peso.

A estratexia fai unha definición ben interesante da EA, da que extraemos a relación de obxectivos que, segundo a mesma, deben perseguir as actuacións nesta materia: a) Promover unha toma de conciencia crítica e sensible, b) adquirir coñecementos, c) desenvolver aptitudes, e d) desenvolver actitudes, e) desenvolver comportamentos, f) incentivar a participación social individual e colectiva.

A nivel teórico parte-se duns principios mais que asumíbeis pero o mesmo documento entra en graves incoerencias cando detalla algunhas actuacións. A este nivel, dicir que as principais críticas de ADEGA foron na liña da falta de compromisos para a mellora e consolidación da E.A. por

parte da Consellería de M.A. (no primeiro documento nen siquera se dedicaba un capítulo a este organismo) descargando a súa responsabilidade nesta materia nos outros axentes promotores de E.A.

EDUCACIÓN AMBIENTAL PARA QUE?

Un dos puntos febles da estratexia é o feito de que pode conducir a unha educación ambiental como fin en si mesma. Carece de sentido, por exemplo, educar para a redución e a reutilización se o que a esfera económica promove é o consumismo, e a política de xestión do lixo opta pola incineración. Se a finalidade da EA é contribuir a acadar un desenvolvemento sustentábel, non poderá ter éxito se ao tempo non se eliminan os atrancos que constitúen os verdadeiros factores limitantes da mellora ambiental.

Por esta razón, só se aproveitará a capacidade e potencial transformador da E.A. realizada directamente polas administracións cando vaia ligada a proxectos de transformación da xestión ambiental que son da súa competencia. Así, deberían ser prioritarias para as administracións as actividades educativas dirixidas a viabilizar

plans e proxectos de conservación, de xestión ecolóxica ou de desenvolvemento sustentábel.

Tamén carece de sentido pretender unha actuación individual máis acorde coa conservación do meio pola vía dunha conciencia sobre a responsabilidade individual no deterioro ambiental se, ao tempo, non se dan vías que permitan na práctica materializar esa actuación. Hoxe e aquí, as persoas máis concienciadas teñen poucas posibilidades reais de reducir a xeración de lixo ou o consumo enerxético derivado da súa actividade cotidiana, por poñer un exemplo. A non materialización de alternativas reais conduce ao esceticismo de amplas capas da poboación, e isto tradúcese nun dos principais atrancos a unha educación ambiental real, até o extremo de converter en negativas determinadas iniciativas.

Así, entendemos a educación ambiental como un elemento necesario dun proxecto global de transformación social, de transformación das relacións entre a esfera económica e a esfera natural. Por tanto, podemos recomendar ás asociacións ecoloxistas que acompañen as súas actuacións de contidos educativos, pero que non pretendan realizar educación como fin en

si mesmo. O ecoloxismo sintetiza na sua práctica, con maior ou menor éxito, estes dous aspectos, cousa que non fai a estratéxía aprobada. E mentres isto ocorra, a educación ambiental pode convertirse nunha simple e cómoda actividade de lavado de imaxe para empresas e administracións.

CARÉNCIA DE SOLUCIÓNS REAIS

Ante a falta de medios económicos, a estratéxía non opta decididamente por incrementar o financiamento público das actividades de educación ambiental (no primeiro borrador nen siquera había un apartado adicado a financiamento), senon que recomenda ás asociacións que acudan a empresas e fundacións de carácter privado. É sabido que ADEGA obtén ben mais recursos por esta vía que a través da administración autonómica, pero pensar que aí está a solución, delata unha concepción da educación ambiental como un negocio lucrativo.

ADEGA considera que é a Administración pública, neste caso a Xunta de Galicia, a responsábel de que na Galiza se faga educación ambiental. Será por tanto a Xunta quen ten que artellar infraestructuras, formación e recursos económicos para remediar as deficiencias da actual situación. Porén, a estratéxía non da a coñecer cales son os recursos propios que a Xunta vai por en xogo, e cales van ser os criterios de xestión deses recursos. O apartado dedicado á administración autonómica é, curiosamente, un dos máis frouxos.

Recomendacións que debería asumir como propias a Consellería son dirixidas aos outros axentes promotores e recollen-se no documento como preceptos que deben seguir. Pero o que hai detrás dalgunhas destas recomendacións ás asociacións protectoras do MA pode ser un intento interesado de condicionar e canalizar a sua actuación.

É dubidábel que un reparto diferente das forzas e dos medios dispoñíbeis polo gruppos ecoloxistas, adicando unha maior porcentaxe dos mesmos á EA como se propón no texto, conduza a un resultado máis positivo para a protección do ambiente e para a concienciación da poboación galega.

PROGRAMACIÓN E SEGUIMENTO

Se facer educación ambiental non debe ser un fin en si, menos o debe ser a

AS ACTIVIDADES DE ADEGA EN EDUCACIÓN AMBIENTAL

Realizar aquí un balanço exhaustivo das actividades de ADEGA en educación ambiental sería demasiado extenso, e por outro lado, muitas delas son coñecidas dos lectores de CERNA, revista na que tamén se recollen artigos sobre E.A. e sobre todo divulgativos. Referindo-nos aos últimos anos, ADEGA continua realizando visitas guiadas (roteiros) a diversas zonas de interese natural, dirixidos ao público en xeral, e que sempre teñen carácter lúdico e formativo, e a veces tamén reivindicativo. No apartado de cursos, podemos citar a realización de cursos de introdución ao dereito ambiental (A Coruña), debuxo ambiental (A Coruña), introdución ao coñecemento das aves (Lugo), ao coñecemento das árbores (Lugo), ou as xornadas de educación ambiental sobre o lixo, dentro dos encontros de Amantes do Lixo (Compostela). No último ano, a exposición de obras de arte "Ollo ao Lixo!" percorreu muitas das vilas e cidades galegas. Asimesmo, son varias as edicións das xornadas de educación ambiental organizadas pola CIG e a AS-PG cuxa realización en diferentes localidades correu a cargo de ADEGA.

Por outro lado, ADEGA oferta unha serie de actividades de educación ambiental a centros de ensino primario e secundario de toda Galiza (ver o cadro), incluíndo obradoiros, charlas, visitas guiadas, etc. Algunhas destas actividades tamén se realizaron en bairros e asociacións culturais e veciñais.

CADRO ACTIVIDADES

1. Obradoiro de consumo responsábel e os 3R: redución, reutilización e reciclaxe
2. Obradoiro de fabricación manual de papel reciclado
3. Obradoiro de fabricación de xoguets con materiais de refugallo
4. Obradoiro de elaboración de compost
5. Ecoauditoria: elaboración dun plan de reciclaxe no centro
6. Actividades sobre a importancia da auga
7. Elaboración artesanal de diaporamas de temática ambiental
8. Actividades na natureza:
  - a) Saídas de recoñecemento de árbores e elaboración de herbario
  - b) Visitas guiadas a: vertedoiros, depuradoras de auga, industrias, ecosistemas fluviais, centros comerciais,...
  - c) Elaboración de mapas de "pontos negros" próximos ao centro educativo ou ao barrio
- Roteiros ecolóxicos
- Elaboración de viveiros e plantación de árbores
9. Conferencias, vídeos e diaporamas sobre temas diversos: a auga e os ríos na Galiza, bosque autóctono, incendios, o lixo, contaminación atmosférica, enerxías alternativas, transporte, agroecoloxía, problemática ambiental na Galiza (os inimigos da natureza)...

elaboración dunha estratéxía, razón pola que a sua aplicación e seguimento serán realmente as cuestións claves. ADEGA propuxo-lle a Xunta elaborar e facer pública unha programación anual ou bianual de actividades e programas a desenvolver nos que se indiquen as liñas de actuación prioritarias en función da problemática ambiental. Esta programación debería abarcar non só as actividades que dependen directamente da Xunta, senon tamén calquera outra na que esta poda incidir de forma indirecta, sexa a través de convénios, subvencións,

cesión de infraestructuras, etc. Esta proposta, que tamén incluía a de elaborar unha memoria anual e unha avaliación dos resultados acadados, non foi aceptada.

A outra proposta importante de cara ao seguimento, era a de criar un foro anual de participación dos diferentes axentes sociais no deseño, desenvolvemento e avaliación de iniciativas en EA, aspecto aínda non clarificado, pois non se sabe en que consistirá o chamado Observatorio de EA nen como funcionará.